
ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΣΤΗ ΡΑΨΑΝΗ

● Αντιγόνης Δουμακή-Ζαφειρίδη
Διδασκάλισας

Δεκαπενταύγουστος... Δεμένος με τις παιδικές μου αναμνήσεις και με τα βιώματα της ξένοιαστης ηλικίας, που καίνε μέσα μου ακοίμητο καντήλι.

Πέρασαν από τότε δεκαετίες... κι όμως αναθυμούμαι το μεγάλο μας πανηγύρι. Όμορφες μνήμες, βαθιά χαραγμένες. Γιορτάζει ο μαχαλάς μας, η συνοικία μας, που στο κέντρο της υψώνεται μεγαλόπρεπος ο ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου. Πόσο μεγάλη και πανώρια φάνταζε αυτή η Εκκλησία! την είχα κλείσει στην ψυχή μου σαν μια μοναδική αγαπημένη, τα χρόνια εκείνα τα πρώτα μου, τα παιδικά.

Πολύ πριν από τη γιορτή ξεκινούσε ο οργανισμός της προετοιμασίας. Με τη λαχτάρα της αναμονής αρχίζαμε να ζούμε έντονα όλες αυτές τις ημέρες της προσδοκίας, και παρά την μικρή μας ηλικία συμμετείχαμε ολόψυχα σ' όλη αυτή την προσπάθεια. Και ήταν εκείνες οι ημέρες, στο μεσοκαλόκαιρο, γλυκιές κι ευχάριστες γιατί συνοδεύονταν με κάτι καινούργιο σε ντυσίματα ή άλλη χρησιμότητα μικροαντικείμενα που όλα τους πρόσθεταν χαρά και σ' αλήθεια δόνιζαν την ψυχή μας.

Μ' όλες τις φοβερές δυσκολίες της εποχής ο ρυθμός της άμιλλας δεν κάμπτεται, αντίθετα δημιουργεί μίαν ευχάριστη ψυχική ευφορία. Θυμούμαι τις πιο μεγάλες μου αδελφές στο ασταμάτητο πήγαινε-έλα για το κουβάλημα του νε-

ρού από τις κοινές του χωριού βρύσες: Η μπάρα, η παλιά, η ταμπαρέλα, οι δυο βρύσες με το απαραίτητο φυσικά κουβεντολόι και τα μικροκαυγαδάκια, ίσως. Πόσες αλήθεια στράτες εξαντλητικές για να λάμπουν όλα στο σπίτι.. και τα ρούχα να μοσχομυρίσουν απ' την "κασταλαή και το λουλάκι", κι όπου σάνιδι στο σπιτικό έπρεπε να κιτρινίσει από το τρίψιμο. Αλλά οι προετοιμασίες προχωρούν και μέρα με την ημέρα ο ρυθμός τους γίνεται γοργότερος, η ασβέστη σκορπίζει παντού το άρωμά της. Τα σπίτια, με το "ρετούς" ξαναβρίσκουν την αρχοντιά τους, ομορφαίνουν. Οι δρόμοι και οι αυλές αστράφτουν, οι πρόχειρες σκούπες δεν αστειεύονται, σαρώνουν τα πάντα και τα τρεχούμενα νερά πειθαρχούν σ' αβλάκι τους. Και τα δέντρα της αυλής και του γειτονικού ακόμα δρόμου με τον ολόασπρο, ασβεστωμένο, κορμό τους, δείχνουν περήφανα τη χάρη τους. Δουλειά σκληρή που ο κόπος της, όχι μονάχα δε λογαριάζεται, μα, αντίθετα, γίνεται διάθεση, τραγούδι, χαρά. Τις μεγάλες τούτες για τη νοικοκυρά στιγμές, η φιλοτιμία συναγωνίζεται για να ξεπεράσει το ένα σπιτικό, το άλλο. Προσφορά στην καθαριότητα, μια συνήθεια από τις πιο πολιτισμένες του χωριού μας.

Όσο πλησιάζει η ημέρα της γιορτής, ο ρυθμός της προετοιμασίας εντείνεται. Οι όποιες έννοιες παραμερίζονται. Η κα-

θημερινή μιζέρια εκτοπίζεται κι ο καθένας ζει τη γλύκα της προσμονής. Κι ο μεγάλος εσπερινός μας προϊδεάζει το ξημέρωμα της μεγάλης γιορτής. Από "όρθρου βαθέως" οι καμπάνες της Παναγίας ηχούν χαρμόсуна σε τόνο πανηγυρικό κι ο κόσμος σιγά-σιγά ανηφορίζει ή κατηφορίζει για την εκκλησία από τα γκαλντερίμια του χωριού. Όσο ξεδιπλώνεται η ημέρα, μια κορδέλα πολύχρωμη, λικνίζεται στον κεντρικότερο δρόμο προς την Παναγία. Μερικές από τις κοπέλλες προστατεύονται από τις πολύχρωμες ομπρέλες τους. Πόσο πολλά και σπουδαία πρόβαλαν όλα τούτα, δείγμα, η ανεξίτηλη εντύπωση, το βίωμα που αναζει.

Στη δεύτερη κι όλας καμπάνα, εκκλησία, νάρθηκας και προαύλιο, ως το δρόμο που βγάξει στου "Κυρ Χαριλάκη" ο κόσμος συνωστίζεται και παρακολουθεί νοερά τη λειτουργία. Οι πέντε ιερείς της κωμόπολης, τρεις της Παναγίας: ο Παπαχαράλαμπος—Κουρτάρας, Παπαβα-

σίλης και Παπαπαγιάννης—Γογουρόπουλος και οι άλλοι δυό του Αϊ Θανάση, ο Παπαγρηγόρης—Βαγενάς και ο Παπαμιχάλης, τυλιγμένοι μες τα ωραία τους άμφια και πλαισιωμένοι από αρκετούς καλλίφωνους ψάλτες, δίνουν στη διεξαγωγή της λειτουργίας τον καλύτερο εαυτό τους σε μελωδία και άρθρωση.

Σαν τελείωνε η λειτουργία οι γύρω απ' την εκκλησία δρόμοι πλημμύριζαν από κόσμο. Τότε η κωμόπολή μας αριθμούσε κοντά τρεις χιλιάδες ψυχές, χώρια οι παραθεριστές και οι επισκέπτες. Κι αρχίζαν από κείνη την ώρα οι επισκέψεις. Σ' όλα τα σπίτια αντηχούν οι ευχές, μετά το πατροπαράδοτο γλυκό του κουταλιού από την "κούπα". Έτσι γέμιζε ο περίγυρος ευφροσύνη και οι ψυχές από πολύ νωρίς ψυχανεμίζονταν με τα τσιπουράκια και το κόκκινο, σαν ρουμπίνι, γλυκόπιτο του τόπου κρασάκι. Με το πλούσιο γεύμα ολοκληρώνονταν η χαρμόσυνη ημέρα.

Εμείς, παιδιά τότε, που δεν λογαριά-

ζαμε τη μεσημεριάτικη ανάπαυση, συγκροτούσαμε τις παρέες μας κι ανηφορίζαμε κατά το "ίσιωμα". Αυτό το ευρύχωρο πλάτωμα στο Βορειοδυτικό μέρος της κωμόπολης, περιφραγμένο κυκλικά, με δύο σειρές αμυγδαλιές γύρο-γύρο, ήταν "το χοροστάσι". Έργο, ίσως, του προοδευτικού Συλλόγου "Η Πρόοδος", που πολλά δημιούργησε κατά την πρώτη δεκαετία του αιώνα μας.

Σ' αυτό το χώρο απ' τα παλιά συνήθιζαν οι Ραφανιώτες να στήνουν τον κοινό χορό σε κάθε πανηγύρι της Παναγίας. Πριν ακόμα φτάσουν εκεί οι μεγάλοι, το χοροστάσι ήταν καταδικό μας. Καθώς παίζαμε τρελλά, οι φωνές μας αντηχούσαν και καταλάγιαζαν αργά το δειλινό, όταν κατέφθανε όλο το χωριό κι ακούονταν η χαρούμενη πρώτη νότα από το γλυκόηχο κλαρίνο "του Κοκκόλη" —του Στεργιούλα. Κι αμέσως ύστερα λαγούτα και βιολιά, δυο-τριών ντόπιων συγκροτημάτων, σκόρπιζαν το κέφι και με το λεβέντικο ρυθμό τους ξεσήκωναν για χορό.

Νέοι, μεσήλικες και ασπρομάλληδες όλοι μιλούν, αστειεύονται και οι πιο μερακλήδες κάνουν την αρχή. Γρήγορα στήνεται το χορευτικό ημικύκλιο, και σε λίγο, σχεδόν σύγχρονα, οι γυναίκες, κάπως συνεσταλμένα, πιασμένες χέρι-χέρι, φτιάνουν το δικό τους εσωτερικό ημικύκλιο κι ο χορός τραβάει με την καθιερωμένη τάξη. Κάθε φορά οι κορυφαίοι του χορού κάθε ημικύκλιου είναι το ανδρόγυνο, αρραβωνιασμένοι ή συγγενείς, που συνεχίζουν εναλλασσόμενοι, ως ότου περάσουν όλοι. Και σαν τελειώσει ο γύρος του καθένα, κολλάει το ανάλογο χαρτονόμισμα στο μέτωπο του "μαέστρου", έτσι η κομπανία ζωηρεύει το παίξιμό της.

Καθώς ο χορός συνεχίζεται και το κέφι ανάβει, που και που οι καλλιφωνες απ' τις γυναίκες, σιγοντάρουν τα τραγούδια της μικρής ορχήστρας με συγκινησιακά και φλογερά λόγια, όπως τα σμίλευσε η λαϊκή μούσα. Και το γλέν-

τι από στιγμή σε στιγμή κορώνει, ώσπου με το βαθύ σούρουπο, όλοι, με τη συνοδεία της μουσικής, κατηφορίζουν προς την πλατεία. Τα λουξ των καφενείων ρίχνουν το φως κι όλα εδώ ξαναζωντανεύουν. Οι κομπανίες χωρίζουν, πάνοντας η κάθε μια τον καφενέ της και ξεφυτρώνουν τώρα τρεις χοροί, μόνο με άνδρες. Οι γυναίκες πια, οι πιο πολλές έχουν συμμαζευτεί στα σπίτια τους. Για τους χορευτές ο τόπος εδώ είναι μια επίδειξη τέχνης και αντοχής. Πολλοί ξενουχτούν και συνεχίζουν την άλλη μέρα.

Την άλλη μέρα οι φιλοξενούμενοι πληθαίνουν. Είναι παλιά συνήθεια γνωστοί και φίλοι απ' τα γύρω χωριά να συρρέουν για να συνδιασκεδάσουν και να χαρούν. Η φιλοξενία προσφέρεται αφειδώλευτα, δε λογαριάζεται ο κόπος: η στρωματσάδα το βράδυ ξεκουράζει. Είναι, άλλωστε, η συνήθεια τούτη, ένας άρρηκτος κρίκος για τη διατήρηση της αγάπης και της κοινωνικότητας. Και συμμετέχουν οι φιλοξενούμενοι σ' όλες τις εκδηλώσεις της ημέρας —εκκλησία, ίσιωμα, πλατεία— ως στους περίπατους των νεώτερων προς "τη γαστερνα", κάτω από το όμορφο αυγουστιάτικο φεγγάρι, που κανένα κινούμενο δεν διαταράζει. Τούτα τα βραδινά του βουνού σε γεμίζουν ηρεμία, δροσιά, ανανέωση.

Εμείς οι μικροί —αγόρια και κορίτσια— γλείφοντας απολαυστικά τα κοκκοράκια μας, τα καραμελωτά, το πρώτο, το δεύτερο, κι ίσως και το τρίτο... τί ευτυχία αλήθεια! γιατί ήταν δύσκολη η αγορά. Θεατές και θαυμαστές του ρυθμού, αδαείς από ψυχαγωγία, παρακολουθούμε, μιμούμαστε το χορό των μεγάλων, τρέχουμε, πηδούμε και ξεφωνίζουμε, εκτονωνόμαστε. Όμως ζούμε τη γιορταστική ατμόσφαιρα ως αργά το βράδυ για τρεις ημέρες —αφού δεν ισχύουν οι περιορισμοί— μ' όλες μας τις αισθήσεις και την πηγαία χαρά που χαρίζει η πρώτη παιδική ηλικία.

Ω, χρόνοι, ώ, καιροί... τί κληροδότη-

σε το παρελθόν στους σύγχρονους! Μόνη απόμεινε η μνήμη τους από τους από τους επιζώντες, όμως όταν και τούτοι φύγουν, θα παραδοθεί κάτι στους επιγενομένους; Πέρα από τη βιωματική τους αξία, όλα τούτα, τα παλιά, τα περασμένα, σαν συγκεντρωθούν με φροντίδα κι αγάπη, συνθέτουν μια πολιτιστική ενότητα που αγγίζει τις ρίζες του παρελθόντος. Αυτές οι επιζήσεις, οι παραδόσεις, τα ξεχασμένα έθιμα, οι συνήθειες του τόπου, με την τότε διαρθρωμένη ζωή του, τη βιοτεχνική, την οικονομική, την κοινωνική ζωή, τις αγροτικές και κτηνοτροφικές ενασχολήσεις, αποτελούν όλες μαζί την αφετηρία του σήμερα. Η αναβίωσή τους με τις λογής-λογής επιζήσεις αλαφρώνει και γλυκαίνει τη σύγχρονη αβάσταχτα αγχώδη ζωή μας. Μας γυρίζει πίσω, στην εκτίμηση της αφετηρίας.

Οφείλουμε να ενισχύσουμε όλοι τις προσπάθειες του μορφωτικού και εκπαιδευτικού Συλλόγου μας και να τον συγχαρούμε θερμά ως και τη διδασκάλισσα του χορού Βάσσω Τσελεπίδη για τη συγκρότηση του πρώτου χορευτικού παιδικού συγκροτήματος. Ακόμη, τον επαινούμε για τον εξωραϊσμό και την ωραιοποίηση του κήπου της πλατείας "Ιτιά", τις διάφορες δραστηριότητές του και ευχόμαστε να εξελιχθεί γρήγορα σε μια "μελισσόουλα" η οποία με σύστημα και ενδιαφέρο θα συγκεντρώσει και θα διαφυλάξει ό,τι αξίζει από το πλούσιο πολιτιστικό και ιστορικό περιέχον της κωμόπολής μας.

Αντιγόνη Δουμακή - Ζαφειρίδη
Διδασκάλισσα

"Ραγάνη", Τεύχ. 1
Μορφωτικό-Διακείμενο 84
Περίοδος Β'